

ATATÜRK, MİLLİ BİRLİK VE BERABERLİK

Dr. Yücel Atila ŞEHİRLİ*

Atatürk'ün Milli Mücadele'de Milli Birlik ve Beraberliği Sağlaması

Atatürk iyi bir tarih okuyucusu ve yorumlayıcısı olarak, milli birlik ve beraberlik prensibine büyük önem vermiştir. Nitekim Türk İstiklal Mücadelesi'ni “milli birlik ve beraberlik” ve “milliyetçilik” prensiplerine dayandırmıştır. Bu temel dayanağın üzerine ise “milli egemenlik” prensibini yerleştirmiştir. Dışarıda “milli bağımsızlık” içeride ise “milliyetçilik” (bunun da ön şartı olarak milli birlik ve beraberlik) ile millet egemenliği temel hareket noktası olmuştur. Bu temeller üzerine zamanla diğer ilkeler oluşturulmuştur.

Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı sonrasında imzaladığı Mondros Ateşkes Antlaşması'ndan sonra ülke topraklarının yer yer işgale uğraması karşısında değişik görüşler ileri sürülmesine karşılık Atatürk'ün bu tarihlerden, ölümüne kadar hep “milli birlik ve beraberlik”ten yana bir tutum izlediği görülmektedir. Nitekim işgalin yaşandığı tarihlerde Osmanlı yönetici ve aydınları; “a) Saray çevresi ve Damat Ferit Paşa Hükümeti; teslimiyetçi bir yol izlemeyi, b) Bir kısım aydınlar; İngiliz veya Amerikan himayesine girmeyi; c) Bazı vatanseverler; bölgesel kurtuluş için mücadele etmeyi” tek çıkar yolu olarak görmekte idiler. Fakat Mustafa Kemal ve çevresindeki vatanseverler ise; “topyekün bir milli mücadeleyi” tek çıkış yolu görmekte idiler. Bu son grup “Milli Birlik ve Beraberlik” ile yapılacak bir istiklal mücadelesi yolunu izlemeyi kararlaştırıp bunu da derhal uygulamaya koydular.¹ Atatürk Samsun'a Türk milletine güvenerek çıktı. Bu durumu ise Nutuk adlı eserinde şöyle anlatıyor:

---

* Trakya Üniversitesi Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Okutmanı.
¹ Kemal Atatürk, (1991): Nutuk (1919-1927), (Hzl. Zeynep Korkmaz), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara: s.8-10.

"... 19 Mayıs 1919'da Samsun'a çıktığım vakit, benim elimde maddi hiçbir kuvvet yoktu. Yalnız, milletimin asaletinden doğan ve benim vicdanımı dolduran, manevi bir kuvvet vardı. İşte ben bu kuvvete ve Türk milletine dayanarak işe başladım."²

"Ya İstiklal Ya Ölüm!" düsturu ile Samsun'a çıkan anlayış, Amasya Genelgesi'nde; "Milleti yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır" hüküm cümlesiyle bütün Anadolu'ya yayıldı. Erzurum Kongresi'nde, Türk milletinin milli refleksi olan "Kuva-yı Milliye'yi amil, milli iradeyi hakim kılmak esastır" şekline dönüştü. Sivas Kongresi'nde ise bütün milli güçler, "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" çatısı altında birleştirildi.³ Atatürk'ün liderliğinde vücuda getirilen birlik ve beraberlik 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin çalışmasıyla zirve noktasına ulaşmış oldu. Milli güçlerin TBMM çatısına alınmasından sonra geçen iki yıl gibi kısa bir sürede (aslında iç isyanlar olmasaydı bir yılda) Milli Mücadele zaferle noktalanmıştır.

Milli birlik, milliyetçilik duygusuna dayanmaktadır. Milli Mücadele ise Türk milliyetçiliğinin fikirde ve eylemde doruk noktasına ulaştırılması ile kazanılmıştır. Bu duygu, birleştirici, bütünleştirici, bireyleri milli çıkarlar etrafında kenetleyici, kendisine ve mensup olduğu milletine tam güveni sağlayıcı bir duygudur. Bu güçlü milliyetçilik ateşi sayesinde işgalci ordular hızla erimiş, yok olmuştur. Sıra içteki yokluk ve fukaralığın eritilmesine gelmiştir. Bu gerçekleri en iyi bilen kişi olarak Atatürk 1923'de şöyle demiştir: "Bir milletin başarısı, mutlaka bütün milli güçlerin bir istikamette oluşması ile mümkündür. Bu nedenle bilelim ki, elde ettiğimiz başarı, milletin güç birliği etmesinden, ortak hareket etmesinden ileri gelmiştir. Eğer aynı başarı ve zaferleri gelecekte de tekrarlamak istiyorsak aynı esasa dayanalım ve aynı şekilde yürüyelim."⁴ Atatürk gerek Milli Mücadele'nin kazanılmasında, gerekse daha sonraki dönemde milli birlik ve

2 Bkz. Utkan Kocatürk, (1971): Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri, TTK Yay., Ankara: s.1.

3 Bkz. Bekir Tünay, (1987): "Atatürk ve Milli Birlik", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.III, Sayı:8 (Mart), s.411.

4 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara: s.76.

beraberliğin önemine pek çok konuşmasında değinmiştir. Bu konuda Atatürk'ün düşünceleri bizler için önemli olduğundan, onun sözlerini kronolojik bir sıra halinde vermek istiyoruz:

Atatürk'ün Millî Birlik ve Beraberlik Konusundaki Görüşleri

"Düşman süngüsü altında millî birlik olmaz." (1919)⁵

"Millet ve biz yok, birlik halinde millet var. Biz ve millet ayrı ayrı şeyler değiliz. Ve şunu kesin olarak söyleyeyim ki, bir millet, varlığı ve bağımsızlığı için herşeye girişir ve bu gaye uğrunda her fedakarlığı yaparsa, başarılı olmaması mümkün değildir. Elbette başarılı olur. Başarılı olamaz ise o millet ölmüş demektir. Şu halde millet yaşadıkça ve her türlü fedakarlıkta buldukça başarılı olamaması hatıra gelmez ve böyle bir şey söz konusu olamaz." (1919)⁶

"Toplu bir milleti istila etmek darmadağın bir milleti istila etmek gibi kolay değildir." (1919)⁷

"Vatanın bahtsız gününde yapılmakta olan kurtulma çabalarında en önemli başarı millet fertlerinin tümünün varlık ve ruhuyla bütün kuvvetlerinin birleştirilmesidir. Bunun dışında her şey millî birliği bozar ve sonunda ayrılma ve parçalanmaya neden olacağından beğenilmez." (1920)⁸

"İdealimizi açıkça ifade etmeliyiz. Onu imanla duymalı ve onu hiç yılmadan takip etmeliyiz. Kişisel çıkarlarımızdan, bencil emellerimizden sıyrılmayı ancak böyle canlı ve alevli ideal sayesinde başaracağız..."

Fakat bütün iyi niyete, gösterilen bütün yılmazlığa, kararlılık ve dayanıklılığa, meydana getirilen bütün birlik ve beraberliğe rağmen yine en güzel, en şaşmaz, en doğru düşünceleri ve idealleri bozmaya çalışacak insanlara rastlanılacaktır. Öylelerine karşı milletin bütün fertleri çok sert kar-

5 Bkz. Hüseyin Gerde, (1953): 20. Asır Mecmuası, C.III, Sayı:66, s.28.

6 Mazhar Müfit Kansu, (1968): Erzurum'dan Ölümüne Kadar Atatürk'le Beraber, C.III, Ankara: s.346.

7 Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (1952): Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.III, Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara: s.10.

8 ATESE, (1982): Askerî Tarih Belgeleri Dergisi, Sayı:82 (Ekim), s.100.

şlık vermelidir. Hepimiz için öylelerine karşı ezici bir birlik ve beraberlik halinde görünmemiz en zorunlu bir vicdani sorumluluktur.

Zira bu hususta bozgunculuk yapacak insanlara hoşgörü göstermek kıymet vermek, terbiye eseri değil belki bir milletin mutluluğuna şerefine, namusuna göz dikmiş insanlara hoşgördür ki, hiçbir vakit, hiçbir fert buna müsaade edemez. Hiç kimse buna müsaade etmek hakkına sahip değildir ve siz de olmamalısınız." (1923)⁹

"Bir millette güzel şeyler düşünen insanlar, fevkalade işler yapmaya kabiliyetli kahramanlar bulunabilir, ama böyle kimseler eğer milletin düşüncelerinin paralelinde ve onun temsilcisi olmadıkça yalnız başına hiçbir şey olamazlar." (1923)¹⁰

"Milli hedefler, milli irade yalnız bir kişinin düşünmesinden değil, bütün milletin arzularının, emellerinin birleşmesinden ibarettir." (1923)¹¹

"Millet tümüyle manevi bir şahıs halinde tek bir kitle olarak ortaya çıktı ve bu yüce birliği koruyarak ona düşman olanları ortadan kaldırdı." (1923)¹²

"Bir amaca doğru yürürken, kişisel düşünce ve çıkarları, bir tarafa bırakarak, el ele vermek icap eder; başarının sırrı budur. Unutulmamalıdır ki, bizlerin gerçek görevi toplumumuzun gelecekteki yüksek menfaatlerini sağlamaya çalışmaktır." (1923)¹³

"... Bir program yapmak ve sonra bu programı başarı ile uygulayabilmek için mutlaka memleketin bütün evlatlarının zekalarını, bilgi ve kültürlerini ve ihtisaslarını bir araya toplamak gerektiği kanaatinde bulunuyorum. Ben bir insan topluluğunu yalnız kendi kendime düşündüğüm, hayal ettiğim, tasarladığım bir takım his ve düşüncelerin peşinde sürüklemek amacıyla değilim. Allah beni böyle bir hatadan korusun..."

9 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, C.II, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yayını, Ankara: s.142-143.

10 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): 162.

11 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): 94.

12 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): 115.

13 Hasan Rıza Soyak, (1973): Atatürk'ten Hatıralar, C.II, Yapı Kredi Bankası Yay., Ankara: s.451.

Bizim muhtaç olduğumuz şey bütün memleket evlatlarının el ele ve-rerek çalışması ve bu çalışmalardan elde edilecek neticeden ibarettir.” (1923)¹⁴

”Bütün dünya bilmelidir ki, Türk milleti hakkını, saygınlığını şerefini, tanıtmaya kudreti vardır. Türk vatanının bir karış toprağı için bütün millet bir vücut olarak ayağı kalkar. Saygınlığının bir zerresine, vatanın bir avuç toprağına yapılacak saldırının bütün varlığına vurulmuş darbe olacağını... Türk milletinin farketmediğini sanmak hatadır.” (1924)¹⁵

”Milli mücadeleyi yapan doğrudan doğruya milletin kendisidir, mil-letin evlatlarıdır. Millet analarıyla, babalarıyla, hemşireleriyle mücadeleyi kendisine ideal kabul etti. Biliyorsunuz ki, asırlarca meydana gelen mü-cadeleler ve bunların neticeleri olarak da büyük tarihi zaferler vardır. Fakat o zaferleri kazananlar kendi ideallerinin değil, şunun bunun hırsı peşinde kul köle olarak bulunmuşlardır. Halbuki milli mücadelede kişisel hırs değil, milli ideal, milli onur, gerçek etken olmuştur.” (1925)¹⁶

”Memleketin huzuru, milletin kurtuluş amacı noktasında, birlik ve da-yanışması sağlanmadıkça, ne dış düşman istilalarının köklerini kurutmaya çalışmak mümkündür ve ne de bundan esaslı bir fayda ve sonuç bek-lenmelidir... Birlik ve emelde kararlı olan ve ısrar eden millet, kendini be-ğenmiş ve saldırgan her düşmanı, eninde sonunda gurur ve saldırganlığına pişman edebilir.” (1927)¹⁷

”Gerektiğinde vatan için tek bir kişi gibi tek vücut olmuş azim ve karar ile çalışmasını bilen bir millet, elbette büyük geleceğe layık ve aday olan bir millettir.” (1927)¹⁸

”Türk milletinin toplumsal düzenini bozmaya yönelik didinmeler bo-ğulmaya mahkumdur. Türk milleti kendini ve memleketin yüksek men-

14 Arı İnan, (1982): Mustafa Kemal Atatürk'ün 1923 Eskişehir-İzmit Konuşmaları, TTK. Yay., Ankara: s.118-119.

15 Macit Behçet, (1934): Gazi ve Eserleri, s.96.

16 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): 234.

17 M. Kemal Atatürk, (1960): Nutuk, C.II, Türk Devrim Tarihi Enstitüsü, Ankara: s.464.

18 Nîmet Arsan (Derleyen), Atatürk'ün Tamim, Telgraf ve Beyannameleri, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Yay., s.536.

faatleri aleyhine çalışmak isteyen bozguncu, alçak vatansız ve milliyetsiz beyinsizlerin saçmalamalarındaki gizli ve kirli emelleri anlamayacak ve onlara hoşgörü gösterecek bir topluluk değildir.

O şimdiye kadar olduğu gibi doğru yolu görür. Onu yolundan saptırmak isteyenler, ezilmeye, kahredilmeye mahkumdur. Bu hususta, köylü, işçi ve özellikle kahraman ordumuz candan beraberdir. Bunda kimsenin şüphesi olmasın." (1929)¹⁹

"Beni seven arkadaşlarıma tavsiyem şudur: Şahsınız için değil fakat mensup olduğunuz millet için el birliği ile çalışalım; çalışmaların en yükseği budur." (1929)²⁰

"Bugünkü Türk milleti siyasi ve sosyal topluluğu içinde kendilerine Kürtlük fikri, Çerkezlik fikri ve hatta Lazlık fikri veya Boşnaklık fikri propaganda edilmek istenmiş vatandaş ve milletdaşlarımız vardır. Fakat geçmişin bu keyfi idare devirlerinin sonucu olan bu yanlış adlandırmalar, düşmana alet olmuş birkaç gerici, beyinsizden başka, hiçbir millet ferdi, üzerinde kederlenmekten başka bir etki meydana getirmemiştir. Çünkü bu milletin fertleri de, genel Türk toplumu gibi aynı ortak geçmişe, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar..."

Bugün içinizde bulunan Hıristiyan, Musevi vatandaşlar, kader ve talihlerini Türk milletine vicdani arzularıyla bağladıktan sonra kendilerine yan gözle, yabancı gözü ile bakmak; medeni Türk Milletinin asil ahlakından beklenebilir mi?" (1929)²¹

"Bugünkü Türk milletinin siyasi ve içtimai topluluğu içinde kendilerine ayırıcı ve bölücü propagandalar yapılan vatandaşlarımız ve yurttaşlarımız vardır. Fakat bu propagandalar, bu yanlış adlandırmalar düşman aleti olmuş birkaç mürteci beyinsizden maada milletin hiçbir ferdi üzerinde asla tesir etmemiştir. Çünkü bu millet fertleri de umum Türk camiası gibi müsterek maziye, tarihe, ahlaka, hukuka sahip bulunuyorlar." (1930)²²

19 Ayn Tarihi, C.XX, Sayı:65, 1929: s.4791.

20 TTK, (1939): Belleten, C.III, Sayı:10, s.388.

21 Afet İnan, (1969): 376-378.

22 Reşat Kaynar, (1986): "Atatürk ve Millî Birlik", Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.III, Sayı:7 (Kasım), s.2.

"Diyarbakırlı, Vanlı, Erzurumlu, Trabzonlu, İstanbullu, Trakyalı ve Makedonyalı, hep bir ırkın evlatları, hep aynı cevherin damarlarıdır." (1932)²³

"Bir yurdun en değerli varlığı, yurttaşlar arasında milli birlik, iyi geçinme ve çalışkanlık duygusu ve kabiliyetlerinin olgunluğudur. Ulus varlığını ve yurt erginliğini korumak için bütün yurttaşların canını ve her şeyini derhal ortaya koymaya karar vermiş olması, bir ulusun en yenilmez silahı ve korunma vasıtasıdır. Bu sebeple Türk ulusunun idaresinde ve korunmasında milli birlik, milli duygusu, milli kültür en yüksekte göz diktiğimiz idealdir." (1935)²⁴

"Yıllar geçtikçe, milli ideal sonuçları, güvenle çalışmada, ilerleme hevesinde, milli birlik ve milli irade şeklinde, daha iyi gözlere çarpmaktadır. Bu bizim için çok önemlidir; çünkü, biz, esasen milli varlığın temelini, milli şuurda ve milli birlikte görmekteyiz..."

Devleti ve hükümeti kendi malı ve koruyucusu tanımak, bir millet için büyük nimet ve şereftir. Türk milleti bu sonuca Cumhuriyetle varmış ve her yıl bunun artan olumlu sonuçlarını görmüş ve göstermiştir. Milletimizin, maddi ve manevi huzuruna, her şeyden fazla önem verişimizin, ne kadar yerinde olduğu anlaşılıyor." (1936)²⁵

"Gerçek şudur ki her kişisel şeref, saygınlık ve kahramanlık hiçbir kişinin değildir. Bütün bu kişilerden oluşan ulusundur." (1937)²⁶

"Aynı kavmin çocuklarının hep beraber bulunarak birbirlerini tanımaları, birbirlerini sevmeleri ve bu birlik sevgisinden çıkacak yüksek hislere olduğu gibi uymaları güzel bir şeydir." (1937)²⁷

Değişik yıllarda yukarıdaki sözleri söyleyen Atatürk, Cumhuriyet'in 10. yılında yüreğinden gelen bir haykırıyla; "... Türk milletinin karakteri

---

23 Kadri Kemal Kop, (1938): Atatürk Diyarbakır'da, s.4.

24 Nimet Arsan (Derleyen), 573.

25 Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, (1952): 372.

26 Afet İnan, (1959): Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler, TTK Yay., Ankara: s.90.

27 Dünya, 30 Ağustos 1952, s.2. Bkz. Genelkurmay Başkanlığı, (1983): Atatürkçülük, I. Kitap, s.73-81.

yüksektir. Türk milleti çalışkandır. Türk milleti zekidir. Çünkü, Türk milleti; milli birlik ve beraberlik içinde güçlükleri yenmesini bilmıştır. Ve çünkü Türk milletinin yürümekte olduğu gelişme ve medeniyet yolunda, elinde ve kafasında tuttuğu meşale müsbet ilimdir.”²⁸ diyordu. Milli birliği sağlamada aktif görev alacak olan çocuk ve gençlerin nasıl yetiştirilmesi konusunda ise; “... Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize, görecekları öğrenimin sınırı ne olursa olsun, ilk önce ve her şeyden önce, Türkiye'nin bağımsızlığına, kendi benliğine, milli geleneklerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek gereği öğretilmelidir...” (1922)²⁹ demiştir.

Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu bu konunun Türk anayasalarına da yansıdığını görmekteyiz.

Türk Anayasalarında Milli Birlik ve Beraberlik Kavramı

1921 Anayasası'nda ve 1924 Anayasası hazırlandığında milliyetçilik veya milli birlik ve beraberlik ile ilgili doğrudan bir hüküm yoktu. Ancak 1924 Anayasası'nda 1937'de yapılan değişiklik ile “milliyetçilik” prensibi devletin niteliklerinden sayılmıştır. 1961 Anayasası'nın başlangıcının 3. Fıkrası; “Bütün fertlerini, kederde, kıvançta ve tasada ortak, bölünmez bir bütün halinde, milli şuur ve ülküler etrafında toplayan ve milletimizi, dünya milletleri ailesinin eşit haklara sahip şerefli bir üyesi olarak milli birlik ruhu içinde daima yüceltmeyi amaç bilen Türk milliyetçiliğinden hız ve ilham alarak” diye başlar. 2. Madde'de “Milli Devlet” deyiimi vardır. 3. Madde'de ise; “Türkiye devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür” hükmü yer almıştır.

1982 Anayasası ise, 1961'deki esasları aynen, 2., 3., 5. maddelerine geçirmiştir. Fakat 1961'deki “Türk Milliyetçiliği” deyiimi kaldırılmış onun yerine “Atatürk Milliyetçiliği” deyiimi getirilmiştir.

Ayrıca, milli birlik ve beraberlik gerek 1961 gerekse 1982 Anayasalarında, devletin amaç ve görevleri arasında sayılmaktadır. Yine ko-

28 Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (1952): 272.

29 Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü, (1952): s.224.

nunun öneminden dolayı, Cumhurbaşkanının and içmesi, görev ve yetkileri ile milletvekillerinin and içmesini öngören hükümler (103., 104., 107. maddeler) bulunmaktadır.

Cumhurbaşkanının; “devletin varlığını ve bağımsızlığını, vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü, milletin kayıtsız ve şartsız egemenliğini korumayı, Anayasaya, hukukun üstünlüğüne, demokrasiye, Atatürk ilke ve inkılaplarına ve laik cumhuriyet ilkesine bağlı” kalacağını TBMM, üyelerinin de; “Vatanın ve milletin bölünmez bütünlüğünü...” koruyacağını göreve başlarken “and içme” töreninde söyleyeceklerini 1982 Anayasası öngörmektedir.

Bunlardan başka, 28., 33., 58., 68., 69., 118., 122., 133., 135. ve 143. maddelerde “Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü” hükümlerine yer verilmektedir. 1982 Anayasası'nın 5. Maddesi'ne göre, “Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini korumak” devletin temel amaç ve görevleri arasındadır. 13. Maddeye göre, temel hak ve hürriyetlerin genel olarak sınırlanmasında, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün, genel nitelikte bir sınırlama olduğu müşahade edilmektedir. 14. Madde ise, “Anayasada yer alan hak ve hürriyetlerden hiçbirinin, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmak” amacıyla kullanılamayacağı hükmünü getirmiştir.³⁰

Anayasanın basın hürriyetinden söz eden 28. Madde'nin 5. fıkrasında, “devletin... milleti ile bölünmez bütünlüğünü tehdit edenler... kanun hükümlerince mesul olurlar” demektedir. 30. Madde'de, “milletin bölünmez bütünlüğünü ihlal halinde basımevi ve eklentilerinin zabıt ve müsadere edilebileceği”, 68. Madde'nin 4. fıkrasında siyasi partilerin tüzük, program ve eylemlerinin “... milletin bölünmez bütünlüğüne aykırı olamayacağı”, Devlet Güvenlik Mahkemeleri'nin kuruluşuna ilişkin 143. Madde'de “... milletin bütünlüğünü... ilgilendiren suçlara bakmakla görevli devlet güvenlik mahkemelerinin kurulacağı” belirtilmiştir. Yine 42. ve 58. maddeler ve

³⁰ Bkz. Hamza Eroğlu, (1986): “Milli Birlik ve Beraberlik”, Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.III, Sayı:7 (Kasım), s.94-97.

diğer kanunlarda milletin bütünlüğünü, birliğini sağlamak, muhkem tutmak üzere devletin ne gibi tedbirleri alacağı gösterilmiştir.

"Milletin bölünmez bütünlüğü", "milli birlik" kavramları 1961 ve 1982 Anayasaları tarafından devletin yasama, yürütme ve yargı organlarına hitap eden "hukuki terim" halini almıştır. 1982 Anayasası, "milli birlik ve beraberliği" bir anlamda da, "devletin varlığını, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü" temel ilke olarak ele alıp, en üstte tutulması gereken bir "hukuk kuralı" olarak yukarıda belirtilen maddelere yansıtılmıştır.³¹

Milli birlik ve beraberliği bünyesinde barındıran kavram "Türk" kavramıdır. 1982 Anayasası'nın Siyasi Haklar ve Ödevler başlığının Türk Vatandaşlığı kısmında (Madde 66) Türk'ün tanımı yapılmakta ve; "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türktür" demektedir.³² Bu ifade bazı Batı Avrupa ülkelerinin Anayasalarından farklı olarak kültür birliğine dayanmaktadır. Burada her türlü boy, aşiret, kabile ve kavim asabiyyeti ve özelliklerinin üstünde bir manevi ve kültürel mutabakat olan Türk milletine mensubiyet şuuru, katılma ve paylaşma ön planda yer almaktadır.³³ Anayasamız Türk'ü tanımlarken ırkçı bir kavrama işaret etmiyor; tam tersine ırkçı temele dayalı tarifleri de reddediyor: "İrki, etnik kökeni ne olursa olsun benim vatandaşımın adı Türk'tür" diyor. Böylece Türk kelimesi bir "hukuki terim" olarak kullanılmış oluyor. Türk olan her kişi Anayasa'nın belirttiği bütün temel hak ve hürriyetlerden ve siyasi haklardan eşit olarak yararlanacağı gibi, yine Anayasa'ya uygun kanunların koymuş olduğu yaptırımlarla da yükümlü bulunacak ve vatandaşlar arasında hukuk eşitliği geçerli olacaktır. Anayasa'nın kabul etmiş olduğu milliyetçilik ilkesi ise Türk vatandaşlığı konusundaki görüş ile tam anlamıyla uyumludur. Milliyetçilik herhangi bir irki veya etnik temele da-

31 Bkz. Sulhi Dönmezer, (1998): Atatürk ve Milli Birlik Paneli (10 Kasım 1996), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara: s.22-23.

32 Burhan Kuzu, (1988): Türk Anayasa Metinleri ve İlgili Mevzuat, Filiz Kitabevi, İstanbul: s.93.

33 Bkz. Mustafa Erkal, (1998): Atatürk ve Milli Birlik Paneli (10 Kasım 1996), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara: s.34. Ayrıca bkz. Mustafa Erkal, (1994): Etnik Tuzak, Turan Kültür Vakfı Yay., İstanbul.

yandırılmaksızın, Türk vatandaşlarının tümünü kavrayacak ve kapsayacak biçimde tanımlanıp belirtilmektedir.

Sonuç olarak, Türk Anayasası'nda ve kanunlarında, vatandaşlar arasında din, mezhep, ırk, etnik köken farklarını dikkate almak suretiyle, aralarında gerek kamu, gerekse özel hukuk bakımından ayırımlar yapan hiçbir kanun hükmü bulunmamaktadır. Devletin bütün birimlerinde ehliyet ve yetenekleri ölçüsünde bütün Türk vatandaşları eşit olarak yer alabilmektedir.³⁴

Atatürk daha 1920'li yıllarda milleti; "aynı harstan (kültürden) oluşan insanların meydana getirdiği toplum" olarak tarif etmiş, 1924'ten başlayarak Türkiye Cumhuriyeti'nin bütün Anayasaları'nda Türk Vatandaşlığı, "Vatana ve Devlete Bağlılık" şeklinde tanımlanırken, Atatürk, "Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran Türkiye Halkına Türk Milleti denir" demek suretiyle milliyetçiliğin "Etnik İrkçılık" demek olmadığını vurgulamıştır.³⁵

Türkiye'de bütün Anayasa ve yasa maddeleri bu kadar açık, çağdaş ve eşitlikçi iken evveliyatı olmakla birlikte özellikle son 15 yıldır alevlendirilen "bölücülük" sorununun, hukuki, siyasi, sosyal ve ekonomik bir temeli olmadığını belirtmek gerekir. Ülkede ana dili Türkçe olmayan kişilerin ikinci sınıf vatandaş olduğunu söylemek abesle iştigaldir. Buna mukabil, Anayasa'nın Türk'ü "Türk Devleti'ne vatandaşlık bağı ile bağlı olan..." diye tarifinden kültür değil kan bağı arayanlar, Türk'e husumet besleyenler, bu durumu kabul etmeyenler vardır. Etnik kimliğini ön plana alıp ırkçılık yapanlar vardır. Ve bunlar Türkiye'nin güçlenmesini kendi çıkarlarına engel gören ülkelerden her türlü desteği görmüş ve görmektedirler.

Devleti dönem dönem idare edenleri ve bazı politikaları eleştirmek

34 Mahmut İhsan Özgen, (1989): Türkiye'de Şiddet Hareketleri Kaynakları ve Hedefleri, Yeni Forum Yay., Ankara: s.66-67.

35 Bkz. İsmet Giritli, (1998): Atatürk ve Milli Birlik Paneli (10 Kasım 1996), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara: s.32; bkz. Reşat Genç, (1998): Atatürk ve Milli Birlik Paneli (10 Kasım 1996), Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara: s.1-6.

başka şeydir; devleti toptan reddetmek, Türkiye Cumhuriyeti Devleti vatandaşlığını reddetmek ve biyolojik, etnik temele dayalı ayrı bir devlet istemek ayrı şeydir.

Son yıllarda milli birlik konusunun ne denli önemli olduğu, ihmal edildiği ve sosyal bütünleşmenin kesintiye uğratılması durumunda koskoca ülkenin nasıl da bölücülük zelzelesi ile sarsıldığı ortaya çıkmıştır. Bölücü terör olaylarında, binlercesinin canı yanmış, (ülkeyi bölmeceğini zannederek örgüte katılan zavallıların, vatani böldürmemek üzere bilinçle hareket eden kahraman güvenlik güçlerinin ve arada kalan sivil halkın) şahsi ve kamu serveti ziyan olmuş, ülke ekonomik olarak bu olaylardan oldukça etkilenerek³⁶ “çağdaşlaşma” yarışında geri kalmıştır. Yaşanan acı tecrübelerden sonra Atatürk'ün milli birlik ve beraberlik konusuna niçin önem verdiği, ihmal edilmesi durumunda, yaşanabileceklerin acı bilançoları günümüzde daha iyi anlaşılmaktadır.

SONUÇ

1. Milli birlik ve beraberlik tarihin ilk dönemlerinden itibaren Türk devletlerinin gelişmesinin temel şartıdır. Bu sağlandıktan sonra bütün engellerin aşılabildiği tarihi olaylarla sabittir.

2. Atatürk, Samsun'a çıktığı andan itibaren milli birliği tesis etme yolunda gayret sarfetmiştir. Bunu başardıktan sonra Milli Mücadele'yi her türlü kılık ve yokluğa rağmen milletiyle bütünleşerek zaferle noktalamıştır.

3. Milli birlik ve beraberlik milliyetçiliğin, milliyetçilik ise milli egemenlik ve milli bağımsızlığın ön şartıdır.

4. Atatürk belirttiğimiz ön şartları tesis ettikten sonra Türk İnkılâbını, 18 yıl gibi kısa bir sürede (1919-1938) gerçekleştirmiştir.

36 “15 Ağustos 1984-3 Mart 1999 tarihleri arasında Genelkurmay Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre; 5.606 güvenlik görevlisi şehit olmuş (11.269 da yaralı), 5.316 vatandaşımız da hayatını kaybetmiştir (5.903 de yaralı), 17.872'si ölü olmak üzere toplam 27.043 bölücü terörist etkisiz hale getirilmiştir. Ayrıca 100 milyar dolardan fazla para bölücü terörün bitmesi için harcanmıştır.” (Bkz. Yücel Atıla Şehirli, (1999): Türkiye'nin Jeopolitik Önemiinden Kaynaklanan Bölücü Terör Hareketleri ve Devletin Aldığı Tedbirler, Basılmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi: s.11.)

5. Atatürk, milli birlik ve beraberlik konusunda pek çok söz söylemiş, konunun önemine işaret etmiştir.

6. Atatürk tarafından tanımı yapılan, “Türk milleti”, “Türk” ve “Ne Mutlu Türk'ün Diyene!” kavramları daha sonraki dönemlerde iyi anlaşılammış, bu alanda başlatılan çalışmalar (özellikle Türk Tarih Kurumu tarafından yapılan çalışmalar) kesintiye uğramıştır.

7. Türk Anayasaları “Türk”ü gayet çağdaş ve kültür boyutu ile tarif etmiştir. Milli birlik ve beraberlik ile ülke ve devletin bölünmezliği bir hukuk kuralı” olarak ele alınmıştır. Anayasa, devlete milli birliğin kurulması ve devamı yolunda görevler vermiştir.

8. Türk kanun ve anayasalarında bütün vatandaşlar hukuki, sosyal, siyasal ve ekonomik yönlerden eşit iken, son yıllarda komşu ve emperyalist devletlerin de tahriki ile Türkiye'de suni olarak “bölücülük” sorunu oluşturulmuştur. Fakat bunun adına “Kürt Sorunu” denilerek niyetlerin kamuflesi yoluna gidilmiştir. Biyolojik, farklı ana dil ve etnik temele dayalı olarak bir “Kürt ırkçılığı” fikri oluşturulmuştur.

9. Ülkede milli birlik ve beraberliğin tesis edilmesinin ne kadar elzem olduğu, bölücü terörle yapılan mücadelede bir kez daha ortaya çıkmıştır.

10. Birlik ve beraberlik olmadan Atatürk ilkelerinin yaşatılamayacağı, Türk İnkılâbı'nın başarıya ulaşamayacağı ve Türkiye'nin çağdaşlaşma hedefini gerçekleştiremeyeceği daha iyi anlaşılmıştır. Çağdaş, birleştirici, bütünleştirici, akılcı, bilimci ve laik temelleri olan Atatürkçü Düşünce Sistemi'nin tek milli ideolojimiz olduğu, gençliğinde bu doğrultuda yetiştirilmesi gereği ortadadır. Bu konuda aydınlar ve devlet üzerine düşen sorumluluğun gereklerini yerine getirmelidirler. Türk milletinin çağdaş bir toplum düzeyine ulaşmasının, mutlu ve huzurlu bir toplum olmasının, son- suza kadar yaşabilmesinin temel şartının milli birlik ve beraberliğini sağ- lamaktan geçtiği ortadadır. Milli birlik ve beraberliğin sağlanması, cum- hurbaşkanından en alt düzeydeki memur ve işçiye kadar bütün Türk vatandaşlarının en kutsal amacı olması gerekmektedir.

ÖZET

Atatürk'ün üzerinde önemle durduğu bu konu Türk anayasalarına da yansımıştır. 1982 Anayasası, milli birlik ve beraberliği bir anlamda da devletin varlığını, ülke ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü temel ilke olarak ele almıştır.

Bunu en üstte tutulması gereken bir hukuk kuralı olarak bazı maddelere de yansıtılmıştır.

Anayasanın 66. Maddesinde Türk'ün tanımı yapılmakta ve Türk Devletine vatandaşlık bağı ile bağlı olan herkes Türk'tür demektir. Bu hukuki terime rağmen özellikle son 15 yıldır alevlendirilen bölücülük sorununun hukuki, siyasi ve sosyal bir temeli yoktur. Yine de son yıllarda milli birlik konusunun ne denli önemli olduğu Atatürk'ün bu konudaki söz ve çalışmaları daha iyi anlaşılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Atatürk, Milli Birlik, Beraberlik, Türk, Hukuk.

ABSTRACT

This objective, which was very important for Atatürk, is also reflected to Turkish Constitutions. The 1982 constitution includes the national unity and solidarity, in other words, the indivisible entirety of the existence of state with the nation and the country as the most basic principle.

This objective is also reflected to some articles of laws as the highest priority of the legal system.

The article 66 in the constitution describes the Turk as anybody who has ties to Turkish state with citizenship is recognized as Turk. Despite this constitutional description, the problem of inflated divisive behavior especially last 15 years has no legal, political or social ground. Once again, recently, the importance of the national unity and Atatürk's efforts and words about the subject is understood better.

Key-Word : Atatürk, National Unity, Solidarity, Türk, Legal.